

N:o 27.

Af Herr G. Hæggström: Angående förändrade föreskrifter med afseende å utbetalning af ersättning till vittnen i brottmål.

Jemlikt 17 kap. 5 § Rättegångsbalken »skall den vittne påkallat, betala ty sin resekostnad och tåring efter dess värdighet. Sämjas de ej derom, lägge dem så domaren emellan, som skäligen pröfvas».

Detta lagens bud tolkas, efter häfdvunnen praxis, af alla domstolar så, att der vittne blifvit af enskild person till domstol inkalladt, den som vittnet påkallat förpligtas, att till vittnet genast förskjuta det belopp, hvartill vittnets resekostnad och tåring kan uppgå.

Annorlunda gestaltar sig dock förhållandet med de vittnen, som i brottmål inkallas af allmän åklagare. Väl äro dessa vittnen, jemlikt förenämnda lagrum samt Kongl. kungörelsen den 6 Augusti 1881 till ersättning berättigade och i vissa fall äfven af allmänna medel, men Kongl. kungörelsen den 8 Oktober 1851 stadgar:

»den ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, hvilken af första domstol bestämmes, får, oberoende af målets fullföljd i högre Rätt eller skedd underställning af Underrätts utslag, till vittnet uppgå dess anmälan, med företeende af styrkt transsumt, af första domstols beslut, i hvad det angår berörde godtgörelser förskottsvis utbetalas, å landet af kronofogde i det fögderi, der ransakningen varit hållen, samt i städerna, utom Stockholm, af Magistraten. I Stockholm skola dylika utgifter af Statskontoret till vederbörande direkte anordnas».

Den ersättning, som således kan tillfalla vittnen, hvilka i brottmål blifvit af allmän åklagare inkallade, kan derföre ej till dem utbetalas förr än första domstols beslut fallit; och ej sällan kan lång tid förflyta,

innan vittnet kan utbekomma sin ersättning, sedan han först hos den från vittnets bostad mången gång aflägsse boende domaren förskaffat sig ett transsumt af underrättens beslut, och derefter med detta transsumt vändt sig till den till äfventyrs lika aflägsse boende kronofogden. Skyldigheten att aflägga vittnesmål är ett personelt onus, som åligger hvarje svensk man och qvinna och som svårigen lär kunna borttagas; men med hvarje skyldighet bör ock följa en motsvarande rättighet, och denna är, hvad vittnen angår, att erhålla betalning för sin resekostnad och tärning.

Denna rättighet blir dock ej sällan fullkomligt illusorisk, om den samma realiserar sig lång tid efteråt, kanske först efter åratals förlopp.

17 kap. 3 § Rättegångsbalken stadgar bland annat: »kommer ej vitne, som stämmt är; böte i Underrätt tre daler; i Hofrätt fem daler, och lägge Rätten sedan viss dag och vite före. Kommer vittnet ej ändå; lite Rätten å landet Konungens Befallningshafvande till eller den kronobetjent, som närmast är, att skaffa vittnet in; i staden eger domaren sjelf makt dertill». Det är ej alltid tredska, som förorsakar ett vittnes uteblifvande från domstol. Orkeslöshet och fattigdom äro ej sällan orsakerna dertill, att vittnen ofta nog i det längsta söka undandraga sig och jemväl måste undandraga sig inställelse vid domstol, och derigenom vålla uppskof med brottmåls slutliga afgörande; och huru gestaltar sig då förhållandet? Jo, med tillämpning af sist åberopade lagrum faller underrätten det instämnda, men uteblifna vittnet att böta tre daler med 1 krona 50 öre, uppskjuter målet till viss dag och förelägger vittnet vid vite att sig då inställa. Orkeslösheten och fattigdomen äro lika stora som förut, och vittnet mäktar ej inställa sig. Vittnet fälles till vitet, och rätten anlitar Konungens Befallningshafvande eller den kronobetjent, som närmast är, att skaffa vittnet in. Efter ett förnyadt uppskof, å landet gemenligen till nästa ting eller tingssammanträde, kommer vittnet äntligen tillstädes, denna gång »inscaffadt» genom Konungens Befallningshafvandes eller närmast boende kronobetjents försorg. Vitnet höres och fordrar ersättning för sin hemförskaffning, ofta med förmälan, att det saknar alla dertill erforderliga medel. Kronobetjenten, hvilken, jemlikt rättens bud, införskaffat vittnet, bereder sig, genom företeende af rättens föregående beslut om vittnets hemtning och bevis att vitnet blifvit inför Rätten instäldt, genast ersättning för de med vittnets inställande förenade kostnader, men huru går det med vittnet och de kostnader, som äro förenade med vittnets hemförskaffning? Jo, med stöd af gällande lagbud, förklarar underrätten och måste göra det, att vittnets anspråk å godtgörelse för hemförskaff-

ningen skola i rättens protokoll antecknas, för att i sammanhang med målets slutliga afgörande pröfvas; och så lemnas vittnet handlöst att bäst det kan och gitter, taga sig hem till sitt, åtminstone i Norrland mången gång på fem à sex mils afstånd från tingsstället belägna hemvist. Att förskaffa sig skjuts har vittnet ej råd, att gå orkar det icke och betla får det icke, men måste dock lagstridigt anlita den sistnämnda utvägen. Må man ej komma och säga, att detta är fantasi-bilder. De äro tvärt om bilder tagna ur verkligheten och sådana som ej sällan förekomma. Men hvadan allt detta? Jo deraf, att staten ej velat ikläda sig samma förbindelse mot den enskilde, som denne kan utkräfvä af en annan dylik. Då likväl ej mindre billighet än äfven statens intresse att ernå en möjligast skyndsam rättskipning synas påfordra rättelse i nu anmärkta förhållande, hvilken ock torde utan större svårighet kunna vinnas, vågar jag vördsamt hemställa, det Riksdagen ville för sin del besluta:

att vittne, som af allmän åklagare åberopas, skall vara berättigadt att, genast efter det blifvit inför domstol hördt, af den åklagare, som vittnet påkallat, i förskott utbekomma ersättning för sin inställelse vid domstol och för sin hemförskaffning till belopp, som domstolen i hvarje särskildt fall bestämmer;

att för detta ändamål nödiga medel skola åklagarne, emot redovisningsskyldighet, tillhandahållas af Konungens Befallningshafvande; samt

att vid slutliga afgörandet af mål, som af allmän åklagare anhänggigjorts, det skall åligga domstolen att bestämma, hvilken af parterna skall vidkännas kostnaderna för vittnenas inställelse, dock att härigenom ej någon ändring göres uti föreskrifterna uti Kongl. kungörelsen den 6 Augusti 1881 angående ersättning till vittnen i brottmål.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 24 Januari 1885.

Gustaf Hæggström.

Häri instämmer:

P. A. Hellgrén.